

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА**

**СЕКТОР ОСИГУРАЊА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Извештај за 2020. годину

Садржај:

1. Увод.....	4
2. Активности Народне банке Србије у 2020. години.....	4
Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора	4
Посредни надзор и посредне контроле.....	5
Непосредне контроле.....	6
Регулаторне активности	7
Развојне активности.....	8
Стручни испити.....	9
3. Тржиште осигурања	10
3.1. Општи показатељи.....	10
3.2. Учесници на тржишту	13
Друштва за (ре)осигурање	13
Остали учесници на тржишту.....	14
3.3. Структура портфеља осигурања.....	14
3.4. Билансна сума и билансна структура	17
Билансна сума	17
Структура активе	18
Структура пасиве	19
4. Показатељи пословања.....	20
4.1. Адекватност капитала	20
4.2. Квалитет имовине	21
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви	22
4.4. Реосигурање	23
4.5. Профитабилност	24
4.6. Ликвидност	25
5. Друштвена одговорност и заштита права грађана	26
6. Закључак	27

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
T1	прво тромесечје у години – период од 1. 1. до 31. 3.
T2	два тромесечја у години – период од 1. 1. до 30. 6.
T3	три тромесечја у години – период од 1. 1. до 30. 9.

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. На крају 2020. године овај део финансијског сектора обухватао је следеће финансијске институције: 26 банака, 20 друштава за (ре)осигурање, 16 давалаца финансијског лизинга, седам добровољних пензијских фондова, 14 платних институција и две институције електронског новца.

2. Активности Народне банке Србије у 2020. години

С обзиром на значајну улогу сектора осигурања у пружању заштите осигураницима од последица изазваних пандемијом вируса корона и значај обезбеђења континуитета пружања услуге осигурања у условима ове кризе, активности Народне банке Србије у 2020. години биле су усмерене у правцу одржавања стабилности сектора осигурања, обезбеђивања услова за развој сектора и развоја функције супервизије, а тиме и обезбеђења заштите права и интереса осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора

У оквиру активности надзора над делатношћу осигурања, Народна банка Србије обавила је и читав низ других, редовних активности, као што су обрада различитих врста захтева за издавање дозвола и сагласности, давање стручних мишљења и слично.

С тим у вези, на основу претходне анализе и оцене утицаја наведених догађаја на пословање друштава за (ре)осигурање, издате су претходне сагласности Народне банке Србије за: обављање функције члана управе (106), избор друштва за ревизију (20) и стицање квалификованог учешћа (3). Код других субјеката надзора издато је пет дозвола за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, три дозволе за обављање послова заступања у осигурању друштвима за заступање у осигурању и девет дозвола за обављање послова заступања у осигурању заступницима у осигурању. Поред тога, код других субјеката надзора спроведено је 12 поступака за давање претходне сагласности за стицање/увећање квалификованог учешћа и 12 поступака за давање претходне сагласности за обављање функције члана управе.

Посредни надзор и посредне контроле

Паралелно с непосредним контролама, у Народној банци Србије обављан је посредни надзор, и то пруденцијални надзор и надзор тржишног понашања и управљања ризиком спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Активности посредног пруденцијалног надзора подразумевале су континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с финансијско-економског аспекта, и са актуарског аспекта, као и активности на обезбеђењу поузданости и тачности достављених података и информација, односно отклањању уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора, и то: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање, (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, пријем и анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање, (3) пријем и анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава за осигурање и састављање одговарајућих извештаја, као и (4) сачињавање тромесечних извештаја о стању сектора осигурања.

У оквиру посредног надзора над тржишним понашањем друштава за осигурање, обављане су редовне активности праћења ризика тржишног понашања, на основу анализе квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су идентификовани проблематични аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора. Потенцијална неадекватна тржишна понашања која су препозната као најштетнија за права и интересе корисника услуга осигурања обухваћена су планираним контролним активностима, како би се благовремено проверило поступање друштава за осигурање и других субјеката надзора и, када се утврде неправилности, спровеле одговарајуће мере ради благовремене заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

Истовремено с поменутиим активностима, уложени су посебни напори да се друштвима за осигурање и другим учесницима на тржишту осигурања омогући несметано пословање током актуелне пандемије вируса корона, између осталог, пружањем додатних појашњења о могућностима продаје на даљину (онлајн) које обезбеђују позитивни прописи, покрићем ризика од пандемије вируса корона осигурањем, као и увођењем нових производа осигурања у вези с тим, затим у вези са одложеним плаћањем премије осигурања, примене мораторијума на доспеле рате премије осигурања уз кредитне производе банке и другим сличним ситуацијама. Комуникацијом с друштвима за осигурање подржано је унапређење даље дигитализације пословања и проширење понуде производа осигурања које се закључују на даљину. Новина на тржишту осигурања јесте уговарање животног осигурања на даљину видео-идентификацијом.

Због великог потреса који је пандемија изазвала у делатности туризма, предано се радило на проналажењу решења за превазилажење потешкоћа с којима су се суочавале туристичке агенције, па су поред других активности објављене и препоруке којима се настојало да се унеколико олакша пословање туристичких агенција и омогући очување њихових пословних активности. Народна банка Србије је подржала напоре надлежних државних органа на проналажењу адекватних решења наведеног питања. Када је реч о другим субјектима надзора, настављено је с редовном анализом годишњих извештаја за 2019. годину које су други субјекти надзора који обављају послове заступања и посредовања у осигурању (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници – предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставили Народној банци Србије.

Непосредне контроле

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања у 2020. години, спроведено је укупно девет поступака непосредних контрола субјеката надзора у делатности осигурања, од чега су три поступка спроведена искључиво у делу пруденцијалног надзора друштава за реосигурање, један поступак искључиво у сегменту тржишног понашања, док је један обухватио истовремено пруденцијални надзор и надзор тржишног понашања, један се односио на пословање друштва за осигурање у делу спречавања прања новца и финансирања тероризма, затим обављен је један поступак контроле пословне банке која има сагласност за обављање послова заступања у осигурању, те један поступак контроле код даваоца финансијског лизинга и из делокруга супервизије информационих система спроведен је поступак непосредне контроле код једног друштва за осигурање.

У 2020. години, из делокруга пруденцијалног надзора окончане су контролне активности у субјектима надзора у три контролна поступка започета крајем 2019. године, од чега су две планиране и једна ванредна циљана непосредна контрола које су се односиле пре свега на тржиште осигурања од аутоодговорности, али и друге значајне активности идентификоване у поступку посредног надзора.

Контроле спроведене у 2020. години код друштава за реосигурање у сегменту пруденцијалног надзора биле су свеобухватне, са акцентом на идентификованим значајним активностима њиховог пословања и билансним позицијама, при чему су утврђене неправилности најчешће у делу успостављеног система интерних контрола или пак његовог правилног функционисања, те адекватне контроле његовог функционисања и контроле изложености ризику од стране надлежних лица.

По основу контрола спроведених у 2019. и 2020. години у којима су утврђене незаконитости и неправилности у пословању друштава за осигурање и других

субјеката надзора, донета су четири решења с корективним мерама надзора, при чему су изречене и новчане казне субјектима надзора, те одговорним лицима у тим субјектима (сходно одредбама Закона о осигурању и Закона о обавезном осигурању у саобраћају). Истовремено, обустављена су два поступка непосредних контрола након спроведених мера надзора.

У сегменту надзора тржишног понашања друштава, утврђене су неправилности у погледу: обрачуна тоталних штета код осигурања од аутоодговорности и начина информисања подносилаца одштетних захтева, евиденције и решавања штета по основу осигурања моторних возила и по основу осигурања од опште одговорности, начина информисања и уговарања колективног осигурања пензионера, неадекватног спровођења прописаних активности у вези с приговорима и остало.

Непосредном контролом успостављања система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма утврђени су пропусти у функционисању тог система, односно изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма у одређеној мери.

У надзору обављања послова заступања у осигурању од стране других субјеката надзора, пажња је била усмерена на сам продајни процес услуге осигурања, адекватно информисање клијената и транспарентност услуге осигурања када се осигурање продаје уз други финансијски производ. Такође, Народна банка Србије је упозорила друштва за осигурање која су одговорна за послове заступања у осигурању на неисправан обрачун поврата премије осигурања у случају раскида уговора о осигурању који се закључује уз кредитни производ банке, како би се онемогућио повраћај мањег износа премије од потребног.

Поступком контроле друштва за осигурање из делокруга супервизије информационих система обухваћено је управљање ризиком информационог система, контролисан је оквир за дато управљање, затим управљање континуитетом пословања и опоравком активности у случају катастрофа, контролисани су безбедност информационог система, развој и његово одржавање.

Регулаторне активности

Ради боље заштите корисника услуга осигурања и стабилности сектора осигурања, усвојена су следећа подзаконска акта:

- *Одлука о допуни Одлуке о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање („Службени гласник РС”, бр. 84/2020). Захтеви који су садржани у допуни ове одлуке у погледу политике зарада и других примања запослених у друштву за (ре)осигурање имају за циљ да*

се обезбеди да друштва за (ре)осигурање имају адекватне политике зарада и осталих примања за запослене који одлучују о преузимању ризика, као и да те политике промовишу разумно и опрезно преузимају ризике, применом начела пропорционалности. Одлука је донета и у складу с правном тековином Европске уније која регулише ово питање (Директива *Солвентност II*);

- *Одлуку о измени Одлуке о основним критеријумима бонус-малус система, подацима за примену тог система и највишем бонусу („Службени гласник РС”, бр. 84/2020).* Основни циљ измене ове одлуке јесте унапређење постојећег бонус-малус система у осигурању од аутоодговорности адекватнијим одређивањем премије осигурања за осигуранике који својим моторним возилом не угрожавају друге учеснике у саобраћају и њихову имовину. Повећањем износа бонуса (умањењем премије осигурања) осигураницима који током вишегодишњег периода нису изазвали саобраћајну незгоду доприноси се бољој безбедности саобраћаја, а последично се очекује утицај на смањење броја одштетних захтева ка друштвима за осигурање;
- *Одлуку о измени Одлуке о инвестирању средстава осигурања („Службени гласник РС”, бр. 149/2020).* Наведеном одлуком је пролонгиран рок у коме је могуће потраживања за недоспеле премије неистеклих неживотних осигурања, саосигурања и реосигурања прибављати средствима техничких резерви до 31. 12. 2022. године. Поред тога што је измењен датум почетка примене МСФИ 17 – Уговори о осигурању, измена Одлуке је усвојена и ради обезбеђења континуитета пружања услуге осигурања у ситуацији очекиваних негативних економских ефеката изазваних пандемијом вируса корона, посебно узимајући у обзир праксу друштава за осигурање да пре свега током ванредног стања одобравају одложено плаћање премије, притом водећи рачуна да то не угрози њихово финансијско стање.

Ради извршења обавезе прописане новим Законом о рачуноводству („Службени гласник РС” бр. 73/2019) донете су три одлуке из области рачуноводства: *Одлука о Контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за друштва за осигурање, Одлука о садржају и форми образаца финансијских извештаја за друштва за осигурање и Одлука о садржају и форми статистичког извештаја за друштва за осигурање.*

Развојне активности

Активности Народне банке Србије усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања у 2020. години односиле су се, између осталог, на европске интеграције и регулаторне активности.

Народна банка Србије континуирано прати прописе Европске уније из области осигурања и усклађује домаће прописе с њима ради адекватне припреме Републике Србије за улазак у Европску унију, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања. У току су стручне редактуре превода допуне Директиве *Солвентност II*, Директиве о дистрибуцији осигурања и др., као део поступка превода правне тековине Европске уније у Републици Србији, што ће олакшати даље усклађивање прописа из области осигурања.

Од активности Народне банке Србије усмерених на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања посебно се издвајају активности за имплементацију *Солвентности II* у Републици Србији.

У складу с динамиком дефинисаном Стратегијом за имплементацију *Солвентности II* у Републици Србији, у току 2020. године настављене су активности у вези са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања.

У оквиру развоја функције супервизије Народне банке Србије, у 2020. години спроводиле су се активности на: континуираном побољшавању метода рада, учествовању на супервизорским колегијумима, сталној едукацији и стручном усавршавању запослених у Народној банци Србије и сл.

Такође, ради наведеног усклађивања домаћих прописа с прописима Европске уније који се тичу рачуноводства у осигурању, сачињене су прелиминарне радне верзије нацрта прописа којим се регулише дата материја.

Настављен је рад на изради новог Закона о обавезном осигурању у саобраћају ради даљег усклађивања с релевантном правном тековином Европске уније у овој области.

С циљем даљег усклађивања домаћег законодавства с правном тековином Европске уније у области осигурања, успешно је завршен **IPA пројекат „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије у процесу приступања ЕУ”**. Најважнији аспект овог пројекта била је међусобна размена искустава у области надзора осигурања и давање препорука за даље унапређење регулаторног оквира у надлежности Народне банке Србије.

Стручни испити

Народна банка Србије посвећује посебну пажњу едукацији овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Регулацивом је утврђено да та лица, пре приступања полагању стручних испита у Народној банци Србије, треба да прођу одговарајуће нивое обуке, како би стекли сва потребна знања и адекватно обављали послове који им предстоје.

Ради подизања нивоа компетенција лица која су стекла овлашћење за обављање послова посредовања или заступања у осигурању, као и ради утврђивања коначног списка активних лица у том послу, прописана је обавеза професионалног континуираног усавршавања, чијим се испуњавањем лица задржавају у одговарајућем регистру и могу да обављају делатност.

На основу Споразума о обуци кандидата за полагање стручног испита за стицање звања овлашћеног посредника или звања овлашћеног заступника у осигурању и професионалном усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, потписаног између Народне банке Србије и Привредне коморе Србије, у 2020. години организоване су обуке, један редовни и један ванредни испитни рок за полагање стручних испита за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању.

Народна банка Србије је организовала два стручна испита за стицање звања овлашћеног актуара.

На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима су издата 353 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а четири лица су стекла звање овлашћеног актуара.

У 2020. години редовно је обављан надзор професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара.

3. Тржиште осигурања¹

3.1. Општи показатељи²

Након реалног раста светског бруто домаћег производа од 2,8% у 2019. години, процењује се његов реалан пад од 3,3% у 2020. години, као последица пандемије вируса корона. Међутим, у 2021. години прогнозиран је опоравак глобалне економске активности од 6,0%, уз претпоставку правилног управљања пандемијом и ефикасне вакцинације, која ограничава ширење вируса, као и адекватних мера монетарне и фискалне политике.

Тржишта осигурања су, у условима пандемије, показала одређени степен отпорности. Процењен реалан раст глобалне премије неживотних осигурања у 2020. години износи 1,3%, при чему се у развијеним земљама процењује раст од 0,9%, а у земљама у развоју раст од 3,3%.

¹ Извештај је базиран на подацима које су друштва за (ре)осигурање дужна да достављају Народној банци Србије.

² Извор: *Global economic prospects*, World Bank, January 2021; *World economic outlook*, IMF, April 2021; *Global economic and insurance market outlook 2021/22*, Swiss Re, November 2020; *World insurance*, Swiss Re, Sigma No 4/2020, Jul 2020 и Народна банка Србије.

Премија животних осигурања у 2020. години бележи на глобалном нивоу процењен реалан пад од 4,5%, при чему у развијеним земљама он износи 5,7%, а у земљама у развоју 0,2%.

Пет држава с највећим учешћем у укупној премији оствареној на светском тржишту (САД, Кина, Јапан, Велика Британија и Француска) у 2019. години покривале су 66,2% тог тржишта, док је Република Србија према оствареној премији на 81. месту у свету.

Сектор осигурања у Републици Србији се по степену развијености, мерено односом укупне премије и бруто домаћег производа и укупне премије по становнику, налази испод просека земаља чланица Европске уније.

Према учешћу премије у процењеном бруто домаћем производу у 2019. години од 2,0%, Република Србија је на 64. месту на свету, док овај показатељ за земље чланице Европске уније износи чак 6,8%. Међутим, у поређењу с групом земаља у развоју света с просеком од 3,2% и земљама у развоју Европе и средње Азије, чији је просек 1,7%, као и с обзиром на то да се земље као што су Турска, Румунија и Украјина налазе иза Републике Србије, може се закључити да је Република Србија на задовољавајућој позицији, уз постојање потенцијала за побољшање ове позиције.

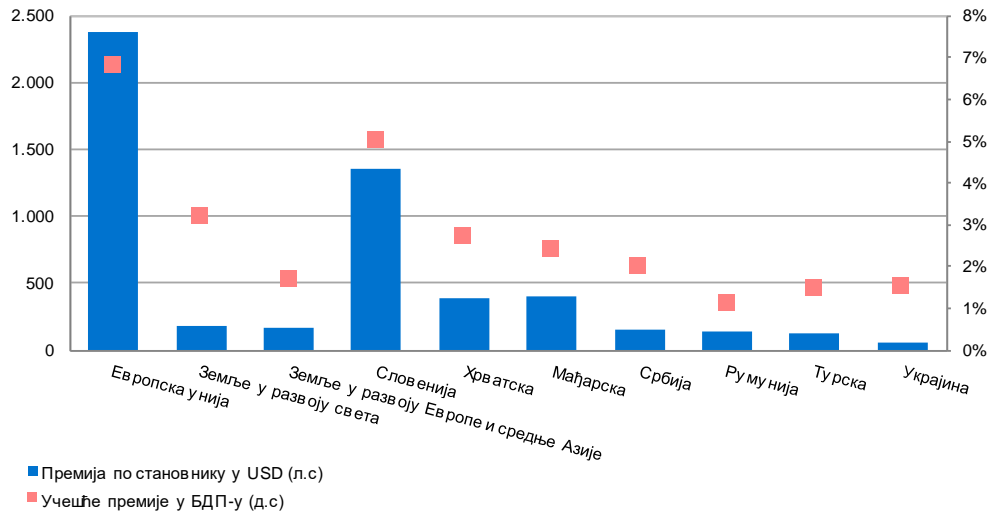
Према премији по становнику у 2019. години од 147 долара или 131 евро,³ Република Србија заузима 65. место у свету. Исти показатељ за земље чланице Европске уније износи 2.374 долара, за земље у развоју света 175 долара, а за земље у развоју Европе и средње Азије 163 долара. На првом месту у свету су Кајманска острва са 12.764 долара, а следе Хонгконг и САД, док Словенија са 1.354 долара и Хрватска са 391 доларом заузимају 30, односно 49. место.

У 2020. години премија у процењеном бруто домаћем производу у Републици Србији задржала је учешће из претходне године од 2,0%, док је премија по становнику повећана и износила је 154 долара или 135 евра.⁴

³ Према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2019. годину.

⁴ Податак о броју становника последње је расположив податак – стање на дан 1. 1. 2021. године, док је премија обрачуната према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2020. годину.

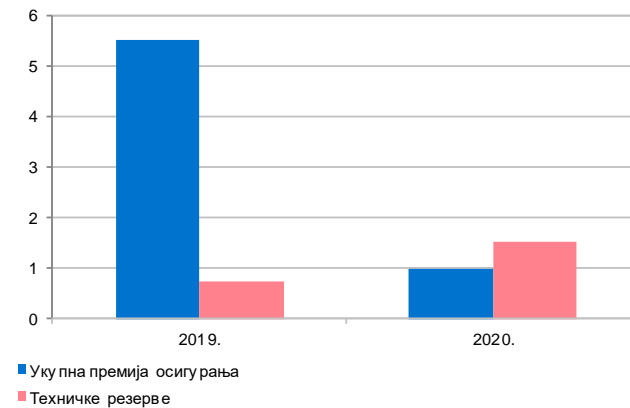
Графикон 3.1.1. Компарација показатеља развијености сектора осигурања (у 2019)

Извор: Swiss Re, Sigma No 4/2020 и Народна банка Србије.

Развој тржишта осигурања у Републици Србији, мерен реалним⁵ растом премије, показује задржавање позитивних стопа раста,⁶ као што се види из наредног графикона.

Графикон 3.1.2. Реално кретање укупне премије и техничких резерви (у %)

Извор: Народна банка Србије.

⁵ Примењен је индекс потрошачких цена: текући месец у односу на исти месец претходне године.

⁶ Благо реалан раст укупне премије у поређењу с претходном годином и техничких резерви резултат је код прве категорије пада премије у појединим врстама осигурања изазваног пандемијом вируса корона, а код друге – решавања знатног дела велике имовинске штете изазване пожаром која је резервисана на крају 2018. године.

У финансијском сектору, чији је надзор поверен Народној банци Србије (банке, осигурање, лизинг и добровољни пензијски фондови)⁷, осигурање, по билансној суми, капиталу и броју запослених, заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2020. години, која је износила 5.273 млрд динара, банке учествују са 91,0%, а друштва за (ре)осигурање са 6,0%.

Табела 3.1.1. Учесће у укупном финансијском сектору
(у %)

	Банке		Лизинг		Осигурање		ДФФ	
	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.
Билансна сума	90,1	91,0	2,3	2,2	6,6	6,0	1,0	0,9
Капитал	89,7	89,3	1,2	1,2	9,1	9,6		
Број запослених	66,5	65,9	1,0	1,0	32,1	32,8	0,4	0,4

Извор: Народна банка Србије.

3.2. Учесници на тржишту

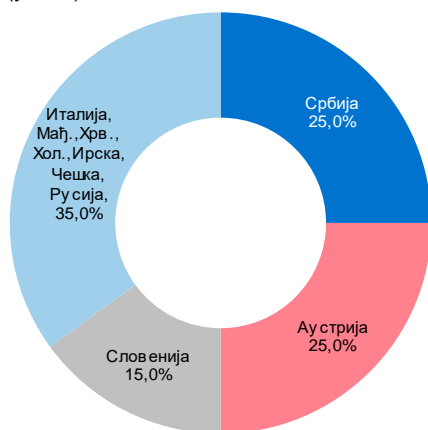
Друштва за (ре)осигурање

На крају 2020. године, у Републици Србији послује 20 друштава за (ре)осигурање и њихов број је исти као претходне године. Искључиво пословима осигурања бави се 16 друштава, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем баве се четири друштва, искључиво неживотним осигурањем, односно и животним и неживотним осигурањем, бави се по шест друштава.

Посматрано према власничкој структури капитала, од 20 друштава на крају 2020. године 15 је у већинском страном власништву.

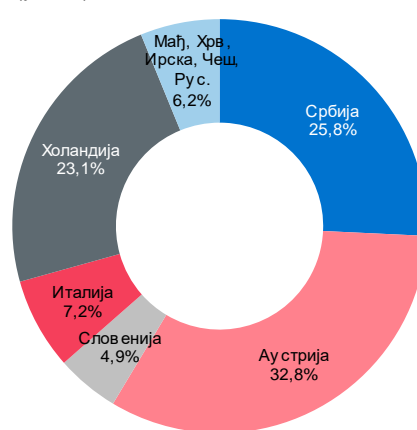
⁷ Осим платних институција и институција електронског новца.

Графикон 3.2.1. Структура друштава за (ре)осигурање Србије према власништву (у 2020)

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 3.2.2. Билансна сума друштава за (ре)осигурање Србије према власништву (у 2020)

Извор: Народна банка Србије.

Друштва у страном власништву на крају 2020. године бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања (са 88,6%), премији неживотних осигурања (са 60,9%), укупној имовини (са 74,2%), као и у броју запослених (са 66,0%).

Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и: 17 банака, шест давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 101 правно лице (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 77 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника) и 4.336 активних овлашћених лица за обављање послова заступања, односно послова посредовања у осигурању.

3.3. Структура портфела осигурања

У 2020. години друштва за осигурање уговорила су укупну премију у висини од 109,9 млрд динара (935 млн евра или 1.067 млн долара),⁸ што представља номинално и реално повећање од 2,3% и 1,0%, респективно.

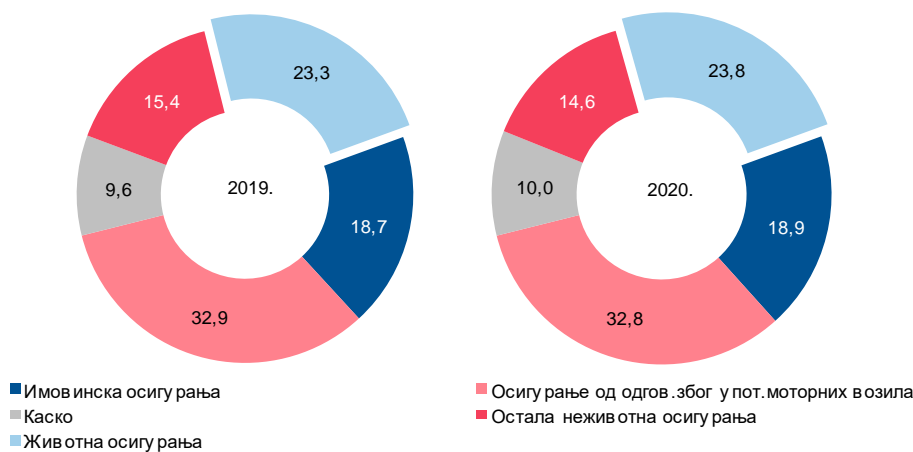
⁸ Према просечном годишњем курсу Народне банке Србије за 2020. годину.

У структури премије у 2020. години учешће неживотних осигурања износило је 76,2%, док се учешће животних осигурања благо повећало са 23,3% у 2019. години на 23,8% у 2020. години, захваљујући већем расту премије животних од премије неживотних осигурања.

У структури укупног портфеља пет врста неживотних осигурања, и то: добровољно здравствено осигурање, осигурање моторних возила – каско, осигурање имовине од пожара и других опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 66,6%.

Осигурање од одговорности због употребе моторних возила у 2020. години задржава водеће учешће у укупној премији са 32,8%, а затим следе животна осигурања са 23,8% и имовинска осигурања са 18,9%.

Графикон 3.3. Укупна премија према врстама осигурања (у 2019. и 2020. у %)

Извор: Народна банка Србије.

Осигурање од последица незгоде, које обухвата, између осталог, и обавезна осигурања, као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези с радом, у 2020. години бележи учешће од свега 2,7%.

Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се његов раст са 4,3% у 2019. години на 4,9% у 2020. години, што је резултат номиналног раста ове премије од 18,2%. При томе, чак 81,4% тржишта покривају четири друштва за осигурање.

Премија неживотних осигурања у 2020. години бележи раст од 1,7% у односу на исти период 2019. године. Премија имовинских осигурања повећана је за 3,2%, премија осигурања моторних возила – каско за 6,1%, а премија осигурања од одговорности због употребе моторних возила, након краткотрајног пада у Т1 2020. године као последице пандемије вируса корона и опоравка у Т2 2020.

године, наставља с растом, тако да је у 2020. години овај раст износио 1,8%. Очекивано, пандемија вируса корона највише је утицала на осигурање помоћи на путовању, које се смањило за 59,6%, а смањило се и учешће у укупној премији са 2,4% у 2019. години на 0,9% у 2020. години.

Табела 3.3.1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање
(у млн динара, у %)

	2019.			2020.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Према критеријуму укупне премије							
Дунав	28411	26,4	1	29677	27,0	1	-
Ђенерали	23098	21,5	2	22073	20,1	2	-
Винер	12589	11,7	4	13247	12,1	3	раст
ДДОР	12651	11,8	3	13096	11,9	4	пад
Триглав	6845	6,4	5	7153	6,5	5	-
Према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	25773	31,3	1	26689	31,9	1	-
Ђенерали	15737	19,1	2	14907	17,8	2	-
ДДОР	10786	13,1	3	11068	13,2	3	-
Винер	7371	8,9	4	7563	9,0	4	-
Триглав	6317	7,7	5	6400	7,6	5	-
Према критеријуму премије животних осигурања							
Ђенерали	7362	29,4	1	7165	27,4	1	-
Винер	5218	20,8	2	5684	21,7	2	-
Граве	3762	15,0	3	3885	14,8	3	-
Дунав	2639	10,5	4	2988	11,4	4	-
ДДОР	1865	7,4	6	2027	7,8	5	раст
Уника жив.	1898	7,6	5	1703	6,5	6	пад

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано према рангу пет највећих друштава за осигурање по премији неживотних осигурања, која у укупној премији тог сегмента тржишта учествују са 79,5%, није било промена. Међутим, дошло је до промене у рангу пет највећих друштава за осигурање, посматрано према висини укупне премије и премије животних осигурања, која у наведеним премијама тржишта учествују са 77,6% и 83,1%, респективно.

Посматрано по каналима продаје, највећи део укупне премије у 2020. години остварен је преко: друштава за осигурање (63%), посредника (12%), техничких прегледа (10%), друштава за заступање (6%) и банака (4%).

Кад је реч о премији неживотних осигурања, сама друштва за осигурање прикупила су 63% укупне премије неживотних осигурања, посредници 15% и технички прегледи 13%. При томе, банке обезбеђују 51% укупне премије осигурања кредита, посредници 46%, 44% и 39% укупне премије добровољног

здравственог осигурања, осигурања од опште одговорности и осигурања финансијских губитака, респективно, док технички прегледи обезбеђују 31% укупне премије осигурања од одговорности због употребе моторних возила.

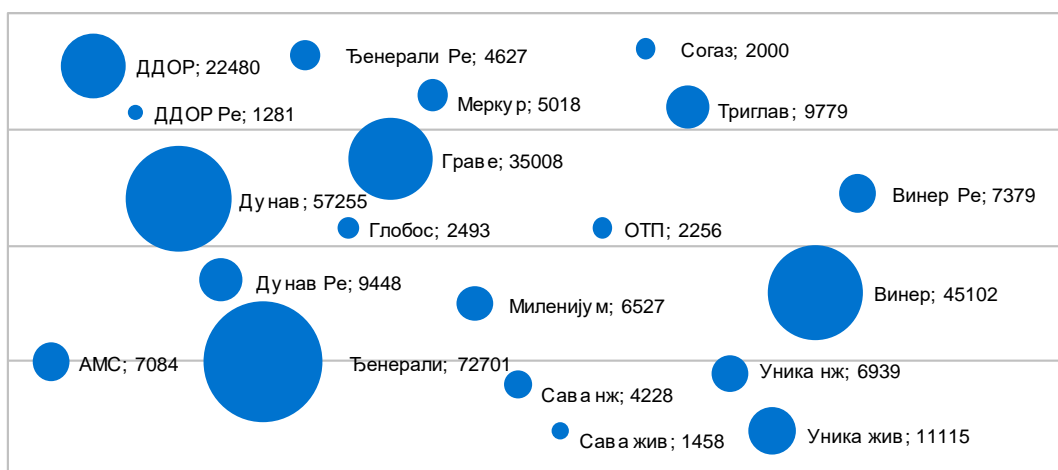
Код укупне премије животних осигурања највише се обезбеђује путем продаје друштава за осигурање (65%), банака и друштава за заступање (по 13%).

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Билансна сума друштава за (ре)осигурање повећана је на крају 2020. године на 314,2 млрд динара (2.672 млн евра или 3.284 млн долара)⁹, и то за 4,8% у односу на крај претходне године.

Графикон 3.4.1. **Билансне суме друштава за (ре)осигурање**
(на дан 31. 12. 2020, у млн динара)

Извор: Народна банка Србије.

У 2020. години није дошло до промена у ранг-листи пет највећих друштава за осигурање, посматрано према висини билансне суме, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествују са 79,7%.

⁹ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2020. године.

Табела 3.4.1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање према критеријуму билансне суме (у млн динара, у %)

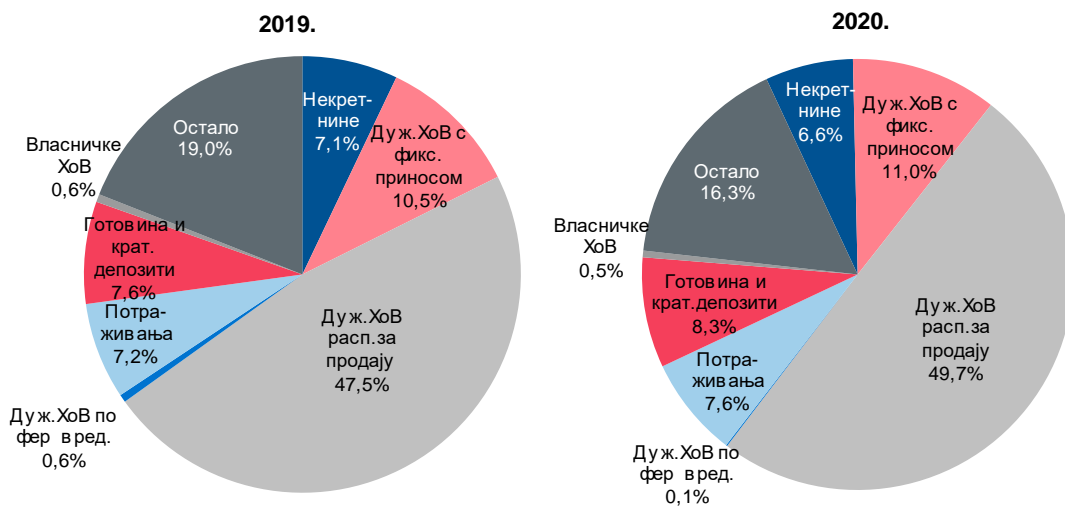
	2019.			2020.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Ђенерали	73435	26,5	1	72701	24,9	1	-
Дунав	51130	18,5	2	57255	19,6	2	-
Винер	42381	15,3	3	45102	15,5	3	-
Граве	32862	11,9	4	35008	12,0	4	-
ДДОР	20737	7,5	5	22480	7,7	5	-

Извор: Народна банка Србије.

Структура активе

У структури активе друштава за (ре)осигурање, са стањем на дан 31. децембра 2020. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности, и то дужничке хартије од вредности: расположиве за продају (49,7%), с фиксним приносом (11,0%) и које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (0,1%), иза којих су следили: готовина и краткорочни депозити (8,3%), потраживања 7,6%, техничке резерве које падају на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара 7,2% и некретнине, постројења и опрема 6,6%.

Графикон 3.4.2. Структура активе (на дан 31. 12. 2019. и 31. 12. 2020)

Извор: Народна банка Србије.

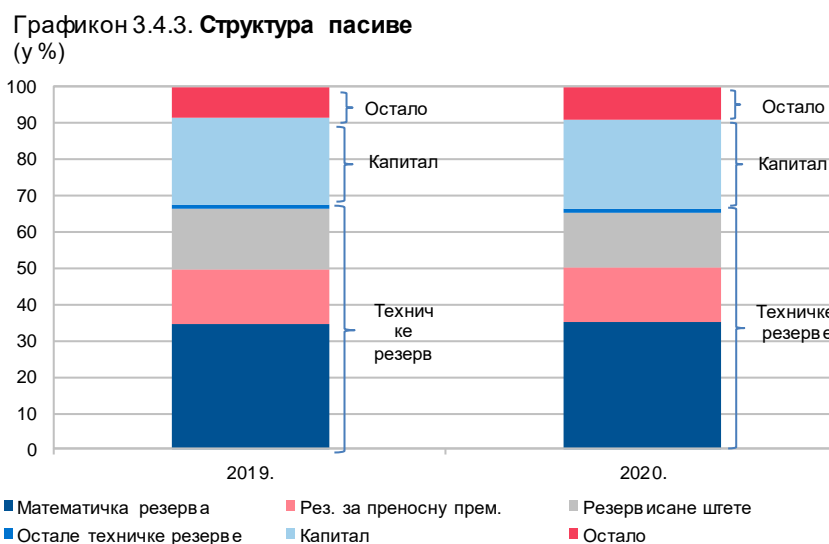
У поређењу са 2019. годином, може се закључити да, с једне стране, дужничке хартије од вредности повећавају претежно учешће у 2020. години на 60,8%, док, с друге стране, техничке резерве које падају на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара (као део категорије *Остало* у Графикону 3.4.2) смањују своје учешће,¹⁰ што је резултат решавања велике имовинске штете изазване пожаром, која је била резервисана на крају 2018. године.

Структура пасиве

У структури пасиве, на дан 31. децембра 2020. године техничке резерве исказују учешће од 66,3%, а капитал 24,5%.

Капитал у износу од 76,8 млрд динара у 2020. години расте по стопи од 6,5%, док техничке резерве у посматраном периоду у износу од 208,3 млрд динара благо расту, за 2,8%. Математичка резерва задржава најзначајније учешће у техничким резервама, са стопом раста у 2020. години од 6,7%, у односу на крај претходне године.

Техничке резерве након кратког прекида позитивног номиналног раста на крају Т1 и Т2 2020. године, као резултат решавања поменуте велике имовинске штете, настављају да и номинално и реално расту.

¹⁰ Са 9,3% у 2019. години на 7,2% у 2020. години.

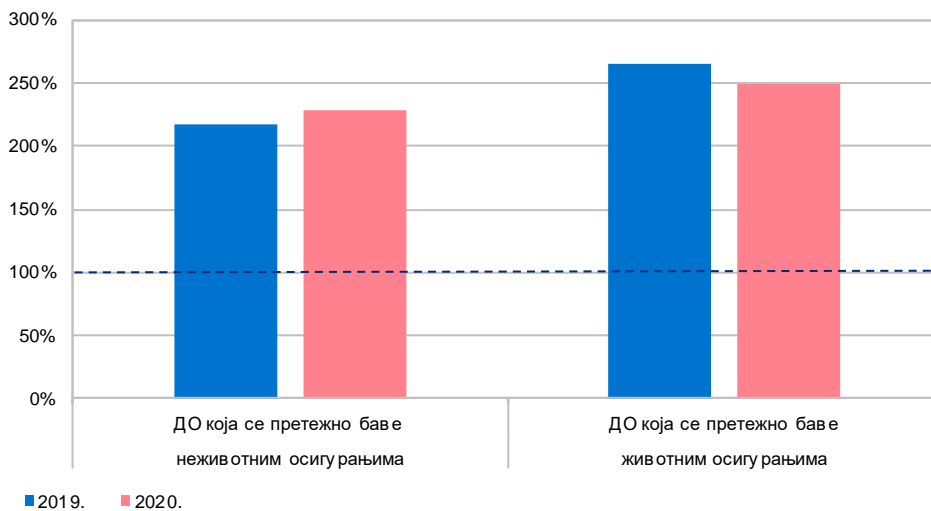
4. Показатељи пословања

4.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за (ре)осигурање у великој мери зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе из осигурања, а пре свега од испуњености услова који се односе на адекватност капитала, а утврђени су као однос захтеване и расположиве маргине солвентности.

Расположива маргина солвентности друштва за (ре)осигурање на дан 31. децембра 2020. године у Републици Србији је износила 46,9 млрд динара, а захтевана маргина солвентности 19,9 млрд динара. Код друштава која се претежно баве неживотним осигурањима, **основни показатељ адекватности капитала** (однос расположиве маргине солвентности и захтеване маргине солвентности) износио је 228,8%, код друштава која се претежно баве животним осигурањима 249,4%, а код друштава за реосигурање 243,6%, што представља добру капитализованост.

Графикон 4.1.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: Народна банка Србије.

Способност друштва које се бави пословима неживотних осигурања да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом премије у самопридржају и укупног капитала, тј. **рацијом покрића ризика неживотних осигурања**

капиталом. Премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића користи се укупан капитал, односно његови делови.

Радио покрића ризика неживотних осигурања капиталом у 2020. години на нивоу свих друштава за осигурање у Републици Србији која се претежно баве неживотним осигурањима износио је 143,3%, док је у 2019. години износио 150,3%. Ова промена је последица већег раста капитала ових друштава за осигурање од раста премије у самопридржају.

Радио покрића ризика животних осигурања капиталом, као однос укупног капитала и техничких резерви друштава за осигурање која се претежно баве пословима животних осигурања, смањен је са 31,6% у 2019. години на 31,1% у 2020. години. Кретање овог показатеља резултат је већег раста техничких резерви од раста капитала.

Вредност наведеног односа у 2020. години указује на постојање резерве од 31,1% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи друштава за осигурање која се претежно баве пословима неживотних осигурања, тј. **показатељу теже утрживе активе**, који у 2019. и 2020. години респективно износи 16,7% и 16,3%, уочава се нешто већи раст укупне активе у односу на раст наведених облика улагања у 2020. години.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима животних осигурања, наведени показатељ је смањен са 6,0% у 2019. години на 5,6% у 2020. години. На промену његове вредности у 2020. години у односу на 2019. годину утицао је и пад теже утрживе активе, и раст укупне активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити с проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Показатељ потраживања, као однос потраживања за премију и укупне уговорене премије, на нивоу свих друштава за осигурање која су се претежно бавила неживотним осигурањима благо је повећан са 12,6% у 2019. години на 13,3% у 2020. години, што је последица већег раста потраживања за премију од

раста укупне уговорене премије, при чему је, као што је напред наведено, смањен показатељ теже утрживе активе.

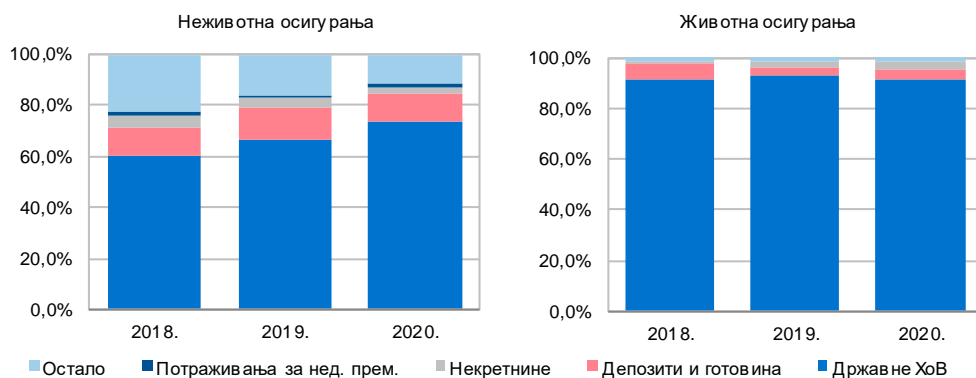
У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима животних осигурања, учешће потраживања у укупној уговореној премији у 2020. години није промењен у односу на претходну годину и он износи 3,3%.

4.3. Инвестирање средстава техничких резерви

Ради обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и улагање средстава техничких резерви на начин који обезбеђује очување и увећање њихове реалне вредности, а ради стварања услова за измирење преузетих обавеза у целини и у року и у садашњем, и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства инвестира тако да води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), применом своје инвестиционе политике.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима неживотних осигурања, друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања, као и у друштвима за реосигурање, на крају 2020. године остварено је инвестирање пуног износа средстава техничких резерви у прописане облике имовине.

Графикон 4.3. Структура инвестирања средстава техничких резерви

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано укупно, у Републици Србији за сва друштва за осигурање средства техничких резерви неживотних осигурања у 2020. години највећим делом била су уложена у државне хартије од вредности – 74,1%, а затим у депозите код банака и готовину – 10,4%, техничке резерве на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара – 9,8%, некретнине – 3,0% и

потраживања за недоспеле премије – 1,1%. Посматрано у односу на крај претходне године, повећано је учешће државних хартија од вредности, а смањено је учешће техничких резерви на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара, као и депозита и готовине.

У структури инвестирања средстава техничких резерви животних осигурања најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 91,9%, док депоновање код банака и готовина, као и некретнине, учествују са 3,4% и 3,2%, респективно.

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем изравнавају се ризик и заштита друштва за осигурање од великих или масовних штета, које могу угрозити њихово пословање. За део ризика који остане у самопридржају друштва, за апсорпцију неочекиваних догађаја и неадекватног ценовног нивоа премије, служи његов капитал.

Рацио ретенције премије, као удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији показује обим задржаних ризика, односно указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима неживотних осигурања овај показатељ је смањен са 82,8% у 2019. години на 81,2% у 2020. години.

Посматрано по врстама осигурања, проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању ваздухоплова, осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова, иза којих следе осигурање од одговорности због употребе пловних објеката, осигурање кредита, осигурање од опште одговорности, осигурање имовине од пожара и других опасности, осигурање робе у превозу и осигурање финансијских губитака, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима за осигурање која се претежно баве животним осигурањем, овај показатељ у две посматране године креће се између 97% и 98%. Висока вредност овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом ризичног дела премије у реосигурање, док штедни (као знатно већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Сектор осигурања је у 2020. години остварио позитиван нето резултат, који је после опорезивања¹¹ износио 12,9 млрд динара.

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају, према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на способност друштава за осигурање да из прикупљене премије исплате штете у самопридржају и покрију настале трошкове спровођења осигурања (у самопридржају), док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима неживотних осигурања, вредност комбинованог рација у самопридржају је смањена, са 84,2% на крају 2019. године на 79,3% на крају 2020. године. Побољшање овог рација у 2020. години резултат је раста меродавне премије у самопридржају, али и пада меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају.

Рацио штета у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне премије у самопридржају), као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, код друштава за осигурање која се претежно баве пословима неживотних осигурања благо је смањен, са 49,5% на крају 2019. године на 45,8% на крају 2020. године.

Бенефит рацио¹² код друштава за осигурање која се претежно баве пословима животних осигурања повећан је са 85,5% на крају 2019. године на 86,1% на крају 2020. године. То је резултат већег раста збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају од раста меродавне премије у самопридржају.

Однос нето резултата¹³ и укупне активе – **RoA**, као мера приноса на укупну активу, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др., у 2020. години у друштвима за осигурање која се претежно

¹¹ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање исказала до тренутка достављања података Народној банци Србије.

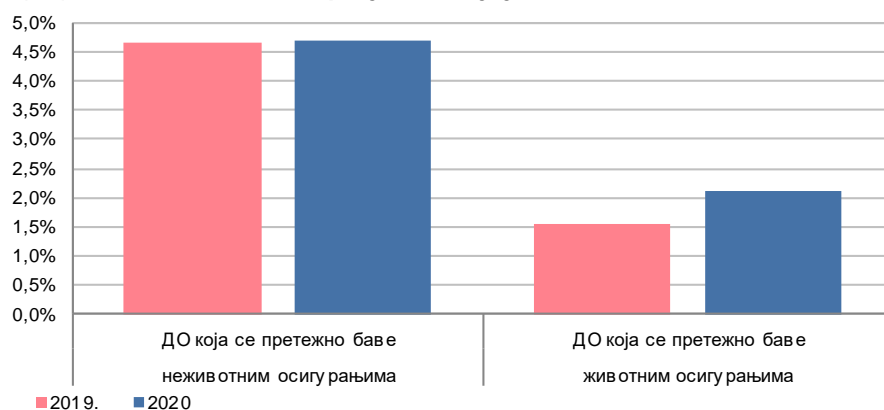
¹² Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

¹³ Нето резултат после опорезивања, с тим да се обухватају само порески расходи које су друштва за (ре)осигурање исказала до тренутка достављања података Народној банци Србије.

баве пословима неживотних осигурања позитиван је, исти као претходне године и износи 4,7%.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима животних осигурања, *RoA* у 2020. години наставља тренд бележења позитивних вредности и износи 2,1% (у 2019. години 1,6%).

Графикон 4.5. Однос нето резултата и укупне aktive – *RoA*

Извор: Народна банка Србије

Посматрано на нивоу свих друштва за (ре)осигурање, остварен је позитиван принос на укупну активу друштва од 4,1%, што је за 0,2 п.п. више него претходне године.

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама, оно мора водити рачуна и о усклађености средстава и обавеза по рочности, и о утрживости и квалитету својих средстава. С обзиром на то да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава, пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Показатељ усклађености ликвидне aktive и обавеза¹⁴ на нивоу свих друштва за (ре)осигурање, који је у 2020. години износио 160,4%, представља побољшање у односу на крај претходне године (150,6%) и говори у прилог

¹⁴ У овом извештају ликвидна актива обухвата: финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају: краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

довољности ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

5. Друштвена одговорност и заштита права грађана

Надзором над обављањем делатности осигурања (супервизија осигурања), који спроводи Народна банка Србије, штити се стабилност и солвентност сектора осигурања, као значајног сегмента целокупног финансијског сектора наше земље, али пре свега штите се наши грађани и привредни субјекти – корисници услуга осигурања (уговарачи осигурања, осигураници и трећа оштећена лица). Народна банка Србије спроводи активности којима прати и благовремено реагује, ради одржавања стабилности пословања друштва за осигурање, а како би она у сваком тренутку могла да одговоре својим обавезама према корисницима услуга осигурања. Међутим, поред тог аспекта, изузетно је важно на који начин друштва за осигурање и други учесници на тржишту осигурања продају услуге осигурања, као и да ли и на који начин друштва за осигурање извршавају своје обавезе према својим клијентима (рокови и висина накнаде по штетним догађајима и друго), због чега се посебна пажња посвећује управо том сегменту пословања.

Народна банка Србије предузима активности из своје надлежности којима подстиче да услуге осигурања буду лако доступне, свима разумљиве, да закључење уговора о осигурању буде добровољно (где законом није другачије утврђено), да продају обављају овлашћена лица са адекватним знањем и квалификацијама и нарочито – да се по настанку осигураног случаја (случај за који је уговорено покриће, као својеврсна заштита) благовремено и на праведан начин исплати накнада из осигурања.

Како би остварила наведене циљеве, Народна банка Србије анализира квантитативне и квалитативне показатеље тржишног понашања учесника на тржишту осигурања (подаци о броју и врсти приговора, и друго), на основу чега се идентификују проблематични сегменти пословања друштва за осигурање, односно субјеката који обављају послове посредовања и заступања у осигурању. Ризици неадекватног тржишног понашања који се препознају као најзначајнији са аспекта заштите права и интереса корисника услуга осигурања обухватају се планом контролних активности, ради благовремене провере поступања друштва за осигурање и других учесника на тржишту осигурања, а тиме и обезбеђења потребне заштите права и интереса корисника услуга осигурања.

6. Закључак

Из упоредних показатеља на крају 2020. године и на крају претходне године издвајају се следеће промене у посматраној години:

- На тржишту Републике Србије пословало је 20 друштава за (ре)осигурање, што је исти број као и претходне године, уз повећање броја запослених у периоду глобалне кризе на 11.358, по стопи од 1,9%;
- Билансна сума сектора осигурања повећана је за 4,8% и она износи 314,2 млрд динара;
- Капитал је порастао за 6,5% и он износи 76,8 млрд динара;
- Повећане су техничке резерве за 2,8%, које износе 208,3 млрд динара, уз остварење инвестирања пуног износа средстава техничких резерви у прописане облике имовине;
- Повећана је укупна премија за 2,3% и она износи 109,9 млрд динара;
- Учешће неживотних осигурања од 76,2% у укупној премији и даље је доминантно. Премија неживотних осигурања, у условима пандемије вируса корона, расте за 1,7%, при чему расту добровољно здравствено осигурање, имовинска осигурања и осигурање моторних возила – каско. Осигурање од одговорности због употребе моторних возила, након пада у Т1 2020. године, као последице пандемије вируса корона, и опоравка у Т2 2020. године, наставља с растом до краја године, а осигурање помоћи на путовању очекивано се смањује;
- Животна осигурања благо повећавају учешће у укупној премији, са 23,3% на 23,8%, уз номинални раст ове премије од 4,4%.

Постојећим прописима којима се уређује делатност осигурања у Републици Србији створени су предуслови за значајан корак за даљу конвергенцију стања сектора осигурања у Републици Србији ка нивоу развоја тог сектора у Европској унији.

Значајне промене регулаторног оквира у области надзора делатности осигурања тек се очекују с пуним усклађивањем прописа с *Директивом о дистрибуцији осигурања* и са имплементацијом *Солвентности II*.

Директива о дистрибуцији осигурања доноси решења којима се ближе утврђује надзор и управљање производима осигурања, како би се обезбедило да ти производи одговарају стварним потребама корисника. Поред тога, ова директива прописује начин информисања корисника и дистрибуције производа осигурања, чиме се унапређује ниво заштите права и интереса корисника услуге осигурања.

Ефективан режим солвентности, који се заснива на изложености ризицима, у складу је с развојем у другим деловима финансијског сектора, нарочито банкарским. С тим у вези, ради даљег унапређења регулативе пруденцијалног

надзора, у предстојећем периоду планира се даље усклађивање с Директивом *Солвентност II*, која ће променити начин квантификације нивоа ризика којима је друштво за (ре)осигурање изложено у свом пословању, а самим тим и начин управљања овим ризицима. Завршетком прве фазе стратешки опредељених активности на примени *Солвентности II* – анализа усклађености регулативе, спровођењем активности у оквиру друге фазе – процена ефеката имплементације, као и преласком на усклађивање регулаторног оквира, најкасније до приступања Републике Србије Европској унији, као треће фазе, унапредиће се способност сектора осигурања да одговори на изазове у будућности, а с циљем обезбеђења дугорочне стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања.

У условима када се читав свет суочава с последицама изазваним пандемијом вируса корона (између осталих – нагли пад економске активности и раст незапослености), улога сектора осигурања у пружању подршке грађанима, односно осигураницима и обезбеђење континуитета пружања услуге осигурања још више добија на значају. У том смислу, Народна банка Србије је предузела низ мера (мере монетарне политике и додатне мере) за спречавање, смањење и отклањање негативних ефеката изазваних пандемијом, како би се обезбедила права и интереси корисника услуга осигурања и очувала стабилност пословања свих професионалних учесника на тржишту осигурања, односно обезбедио континуитет надзорне функције, што ће наставити и надаље да чини.